

Til

Kommunal- og distriktsdepartementet

Deres ref.:

Nittedal, 15. april 2026

26-200

Innspill fra Samarbeidsrådet for Nedre Romerike IPR (SNR) til høringen NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor

Bakgrunn og innledning

Samarbeidsrådet for Nedre Romerike IPR (SNR) representerer de fem kommunene Aurskog-Høland, Lillestrøm, Lørenskog, Nittedal og Rælingen. Vi representerer en region som har hatt svært sterk befolkningsvekst de siste 20 årene, med en total befolkning på nær 215 000 innbyggere ved inngangen til 2026. Regionen vil, ifølge SSB sine befolkningsframskrivninger, fortsatt vokse sterkt mot 2050. Nedre Romerike utgjør med dette en stadig økende del av den felles bo- og arbeidsmarkedsregionen i hovedstadsområdet.

Innledningsvis vil vi understreke at:

- Kommunene på Nedre Romerike er klare for mer ansvar gjennom økt kommunal handlefrihet.
- Vi vil være reelle medspillere i utforming av retning, prioriteringer og virkemidler.
- Kommunekommisjonens og helsereformutvalgets arbeid vil ha betydelig betydning for fremtidens velferdsstat, og kommunenes rolle er helt sentral i dette.

Kommunene våre har over tid håndtert en vekst som ligger langt over landsgjennomsnittet. Vi har utviklet tjenester og samfunnsstrukturer parallelt med strammere økonomiske rammer. Alle kommunene står nå i omfattende omstilling og har tatt nødvendige grep for å tilpasse tjenestene. Vi forventer at kommisjonen tar høyde for dette i sin avsluttende rapport.

Innspill og vurderinger av forslagene i første delutredning

Vi deler kommisjonens vurderinger av det økende statlige styringstrykket, som har utviklet seg over lang tid. Som kommisjonen selv viser til, oppstår nye reguleringer gjerne sektorvis, der hver regulering kan være legitim, men samlet sett skaper en betydelig belastning for kommunene. Norsk kommunedirektørforum peker også på at kommunene må håndtere den samlede effekten av kravene, mens staten vurderer dem enkeltvis.

Som generalistkommuner må vi håndtere dette totalbildet, uavhengig av størrelse. Dette er krevende, og vi vil komme tilbake til dette i våre forventninger til neste delutredning.

Vi støtter kommisjonens problemforståelse og deler bekymringen for mangelen på personell, forventningsgapet og individualiseringen av rettigheter. SNR-kommunene har likevel kapasitet og kompetanse til å løse mange av utfordringene – forutsatt økt fleksibilitet. Derfor støtter vi forslagene om å:

- fjerne enkelte profesjonskrav i helse- og omsorgssektoren
- innlemme og forenkle øremerkede tilskudd
- avvikle grunnskoletilskuddet i inntektssystemet
- forenkle investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjem

Vi mener, i likhet med KS, at bemanningsnormer og rigide profesjonskrav er lite hensiktsmessige styringsverktøy. Rammestyring bør være hovedregelen.

Forventninger til delutredning 2 fra kommisjonen

Ved fremleggelsen av første delutredning oppsummerte kommisjonen selv med at «Sterk samlet statlig styring av alle sektorer svekker lokal tilpasning og er kostnadsdrivende, og at sterk statlig styring av én sektor svekker de øvrige.» Med andre ord – staten må styre mindre detaljert og mer helhetlig, slik at kommunene kan bruke sine ressurser effektivt og prioritere tett på innbyggerne. For store kommuner, som allerede har sterke og sterke fagmiljøer og betydelig utviklingskapasitet, er dette spesielt relevant. Dagens statlige styringsregime hindrer oss i å utnytte det potensialet vi faktisk har for å løse oppgavene våre best mulig.

Med det som utgangspunkt har vi disse forventningene til neste delutredning fra Kommunekommisjonen:

1) Mindre detaljstyring og videre rammer.

Forslagene i første delutredning er et viktig første skritt. SNR-kommunene har kapasitet til selv å dimensjonere tjenestene. Statens styring er i dag sektorisert, lite koordinert og ressurskrevende. For store kommuner betyr summen av statlige krav mindre rom for faglig skjønn, innovasjon og effektiv tjenesteutvikling.

2) Et mer fleksibelt plansystem og investeringsordninger

Basert på erfaringene med å håndtere stor befolkningsvekst over tid mener vi at et mer fleksibelt plansystem vil gi betydelige gevinster og vi anbefaler blant annet:

- fjerning av krav om planstrategi
- at samfunnsdelen vedtas tidlig i planperioden uten krav om planprogram
- tydeligere samordning og innstramning i innsigelsessystemet
- færre klageaktører
- mer fleksible og oppdaterte krav i Husbanken, inkludert tilskuddsordninger som bedre reflekterer faktiske byggekostnader

3) Bedre statlig koordinering og støtte for digitalisering og nye teknologiske løsninger

Den teknologiske utviklingen går fort og SNR-kommunene jobber godt både sammen og hver for oss for å ta i bruk de riktige løsningene på en rekke områder. Staten har mange parallelle systemer som ikke er standardiserte eller tilpasset kommunenes behov. KI er et område med stort potensial, men som krever nasjonale rammer. Bedre koordinering vil gi raskere og mer målrettet utvikling.

4) Fleksibilitet til å bruke personellressurser smartere

Mangel på arbeidskraft krever smartere bruk av tilgjengelig kompetanse. I dag hindres dette av normer, profesjonskrav og arbeidstidsbestemmelser – særlig innen helse og omsorg. Med store og varierte fagmiljøer har vi langt større potensial for intern omstilling enn dagens regelverk tillater. Demografiutfordringen er i tillegg dobbel i våre kommuner i den forstand at vi har sterk vekst i de yngste aldersgruppene som følge av tilflytting samtidig som de eldste aldersgruppene også øker sterkt. Vi mener derfor at indirekte detaljstyring gjennom rigide normer og lovkrav, samt veiledere og tilsyn bør reduseres, slik at vi kan levere bedre og mer tilpassede tjenester.

Oppsummering

SNR støtter kommisjonens analyse som peker på den omfattende statlige styringen og mener det er behov for mindre detaljregulering, færre normer og mer rammestyring. Som store vekstkommuner har vi kapasitet til å ta større ansvar, men dagens sektoriserede styringssystem gjør det unødvendig krevende å levere gode og effektive tjenester. Vi forventer derfor at neste delutredning legger opp til mer helhetlig statlig styring, et mer fleksibelt plansystem, bedre koordinering av digitalisering og økt fleksibilitet i bruk av personellressurser. En «kommunesektortest» for nye statlige krav», slik Norsk kommunedirektørforum har foreslått, kan være et viktig virkemiddel for å sikre gjennomførbare og bærekraftige løsninger.

For Samarbeidsrådet for Nedre Romerike IPR (SNR)

Rune Winum, leder av SNR og ordfører i Nittedal